

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
КОЛОМІЙСЬКИЙ ІНДУСТРІАЛЬНО – ПЕДАГОГІЧНИЙ ТЕХНІКУМ

Методичні рекомендації студентам груп
молодших спеціалістів
з вивчення курсу
Основи права

Рекомендовано рішенням циклової комісії викладачів
суспільних дисциплін

Протокол № 3 від 04.12.2012 р.

Викладач: М.Д. ІВАСЮТИН

КОЛОМІЯ 2012

План

Вступ

- 1. Основи загальної теорії права та держави .**
- 2. Конституційне право – провідна галузь права України.**
- 3. Громадянство в Україні.**
- 4. Вибори та референдуми**
- 5. Конституційно – правові основи організації та діяльності органів державної влади.**
- 6. Основи адміністративного права.**
- 7. Цивільне право.**
- 8. Зобов'язальне право.**
- 9. Сімейне право.**
- 10. Основи трудового права.**
- 11. Робочий час та час відпочинку. Юридична відповідальність у трудовому праві. Індивідуальні трудові спори.**
- 12. Екологічне право.**
- 13. Земельне право.**
- 14. Кримінальне право. Кримінальна відповідальність.**
- 15. Правоохоронні органи.**
- 16. Перелік питань, які виносяться на залік з основ правознавства.**

Вступ

У сучасних умовах розбудови правової держави в Україні, яка базується на забезпеченні можливостей реалізації прав людини і громадянина, дуже важливим є правове виховання та правова освіта. Для того, щоб особа брала активну участь у суспільному житті, вона повинна мати належний багаж правових знань. Вивчення студентами груп молодших спеціалістів навчального закладу курсу " Основи права " сприятиме накопичуванню знань, формування високого рівня правової свідомості.

Програма курсу « Основи права » передбачає вивчення положень теорії права та держави, відповідних галузей права. Програма також передбачає більш поглиблене вивчення окремих питань конституційного права України, чим враховує особливості правового навчання студентів.

Необхідність розробки методичних рекомендацій обумовлена змінами у навчальних планах, а також інтенсивною законодавчою діяльністю та кодифікаційною діяльністю в Україні.

Дана розробка побудована на методологічних засадах, які є результатом наукових досліджень методології викладання навчального курсу « Основи права » для студентів вищих навчальних закладів неюридичних спеціальностей.

Запропоновані рекомендації – це короткий перелік тем занять , їх змісту, необхідної літератури, завдань та стратегії курсу, які спонукають студентів приходити на лекції підготовленими, скласти план своєї роботи та досягти успіху при вивченні матеріалу.

Вони розроблені на основі типової програми з врахуванням особливостей викладання курсу.

Запропоновані методичні рекомендації за своєю сутністю мають загальний характер і включають для вибору студентів доволі обширний перелік рекомендованої літератури, що на мою думку дасть різнопланову можливість студентам найбільш вдалого вибору і придатного варіанту для використання.

Окрім цього рекомендації будуть включати в себе додатково базові опорні поняття з курсу, а також перелік нормативних документів, які стосуватимуться окремих галузей права.

Тема 1. Основи загальної теорії права та держави.

Право як загальносоціальне явище. Основні права людини. Межі здійснення прав людини. Правова держава як гарант здійснення охорони та захисту прав людини. Сутність сучасної держави соціально – демократичної орієнтації. Форми держави. Механізм і апарат держави.

Правові відносини. Об'єктивне юридичне право у системі соціальних регуляторів. Правосвідомість. Правотворчість. Нормативно – правові акти та інші форми права України. Система права і систематизація законодавства. Правові норми. Правопорушення і юридична відповідальність.

А) Законодавство

1. Загальна Декларація прав людини // Права людини. – К.-1992.
2. Конвенція про права дитини (ООН, 1989 р.) // Права людини.- К.- 1992.
4. Конвенція про захист прав людини та основних свобод (офіційний переклад) // Голос України . - 2001. - 10 січня.
5. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
6. Кримінальний кодекс України: офіційний текст , - К.: Юрінком Інтер. - 2001,

7. Цивільний кодекс України: Офіційне видання (станом на 27 січня 2001 р.) - Ужгород:

Інформаційно - видавниче агентство "ІВА". - 2000.

8. Цивільно-процесуальний кодекс України. - К: Атіка. - 2000.

9. Кримінально-процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами / За відп. ред.

Шибіко В.П. - К.: Юрінком інтер. - 2000.

10. Кодекс України про адміністративні правопорушення. - К.: Атіка. - 2001.

Б) Література:

1. Андрусак Т.Г. Теорія держави і права. - Львів. - 1997.

2. Алексеев С.С. Государство и право. Начальный курс. - М. - 1995

3. Общая теория права / Под ред. А.С.Пиголкина. - М. - 1997.

4. Теорія держави і права/ Під ред. В.В. Копейчикова. - К. - 1997.

5. Панкевич І.М. Загальна декларація прав людини і проблема правообмежень // Права людини і громадянина: проблеми реалізації в Україні: Праці Львівської Лабораторії прав людини Академії правових наук України / Редкол.: П. М. Рабінович (голов, ред.) та ін,- К: Ін Юре. - 1998,- (Серія І. Дослідження і реферати). С. 40-44.

6. Панкевич І.М. Проблема правообмежень та європейська Конвенція про захист прав людини та основних свобод // Вісник Львівського Університету. Серія міжнародна. - 2001. С. 85-90.

7. Рабінович П.М. Панкевич -І.М. Здійснення прав людини: проблеми обмежування (загальнотеоретичні аспекти) - Львів. - 2001.
8. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. - К. - 2001.
9. Рабінович П.М. Права людини: загальнотеоретичні засади II Проблеми законності. Вип.36: Респ .міжвідом. наук.зб. Відп. ред. В.Я. Тацій. - Харків: Нац. юрид. акад. України. - 1998. - С. 11-13.
10. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. - К. - 2001.
11. Скакун О.Ф. Подберезький М. К. Теорія держави і права.-Х. - 1996, 1997.
12. Футей Б. Становлення правової держави. Україна 1991-2001 рр. - К. - 2001.

Тема 2. Конституційне право - провідна галузь права України

Поняття та предмет галузі конституційного права. Місце та роль конституційного права в системі права України. Конституційно - правові відносини та їх особливості.

Джерела галузі конституційного права. Конституційно - правова відповідальність. Конституційне право як наука та навчальна дисципліна.

А) Законодавство:

1. Загальна декларація прав людини // Права людини. - К. - 1992.
2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
3. Конституція незалежної України. У 3-х томах. Документи, коментарі, статті. // Упорядники: Головатий С., Юзьков Л. - К. - 1995.
4. Конституції нових держав Європи та Азії - К. - 1996.

Б) Література:

1. Конституційне право України / За ред. В.Ф. Погорілка. - К. - 1999.
2. Основи конституційного права України / За ред. В.В. Копейчикова. - К. - 1998.
3. Нор В., Стецюк П. Конституція - Основний закон України в запитаннях і відповідях. - Львів - 1996.
4. Скакун О.Ф., Пушкін О.А. Правова система України: час нових звершень // Правова система України: теорія і практика. - К. - 1993.
5. Степанюк О. Норми конституційного права України: проблеми теорії: Дис, канд. юрид. наук - Львів - 1993.
6. Тацій В.М., Годика Ю.М. Основні напрямки розвитку науки конституційного права України та проблеми вдосконалення викладання конституційного права // Проблеми активізації конституційно - правових досліджень і вдосконалення конституційного права. - Х. - 1999.

7. Тодыка Ю.М. Конституционное право Украины: отрасль права, наука, учебная дисциплина. -Х. - 1998.

8. Юзьков П.П. Верховенство Конституції і конституційність законів // Правова система України: теорія і практика. - К. - 1993.

Тема 3. Громадянство в Україні

Громадянство України: поняття та ознаки. Набуття громадянства України. Припинення громадянства України. Принципи законодавства про громадянство. Громадяни України, особи без громадянства, особи з подвійним громадянством. Повноваження органів, організацій та посадових осіб з вирішення питань громадянства України. Конституційні права, свободи людини і громадянина. Конституційні обов'язки людини і громадянина. Правовий статус іноземців.

А) Законодавство:

1. Конвенція про захист прав людини та основних свобод (офіційний переклад) // Голос України - - 2001 - 10 СІЧНЯ

2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України - 1996 - № 30 - Ст 141.

3. Закон України "Про громадянство України" // Офіційний вісник України. - 2001 - Кш9 (16 03 2001). - Ст 342

Б) Література:

1. Конституція незалежної України. У 3-х томах. Документи, коментарі, статті ;/ Упорядники: Головатий С.. Юзьков Л. -К. - 1995
2. Панкевич І. М. Конституційні гарантії захисту прав людини в Україні та країнах: сталої демократії (спроба ПОРІВНЯЛЬНОГО аналізу) Матеріали ІІ міжнародної конференції « Розвиток демократії та демократична освіта в Україні ». - Одеса, - 2002
3. Рабінович П.М. Права людини і громадянина у КОНСТИТУЦІЇ України (до інтерпретації вихідних конституційних положень). - Харків.: Право, 1997.
4. Годика Ю. Серьогін В. Конституційний принцип гласності як гарантія основних прав і свобод громадян // Право України. - 1998. № 6. - С. 22-24.

Тема 4. Вибори та референдум

Демократія Безпосередня та представницька демократія Поняття виборів та їх соціальна функція. Принципи виборчого права Види виборів Виборче право і виборна система. Виборчий процес та його стадії. Повторне голосування та повторні вибори Поняття та соціальна функція референдумів. Види референдумів. Правові наслідки референдуму. Відповідальність за порушення виборчих прав громадян.

А) Законодавство:

1. Конституція України / Відомості Верховної Ради - 1956 На 30, - Ст 141.
2. Закон України "Про вибори народних депутатів України" // Голос України. 6 листопада 2001 року № № 205-206,
3. Закон України ' Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських ГОЛІВ" // Юридичний ВІСНИК. 1998. № 5-6.
4. Закон України "Про Всеукраїнський та місцеві референдуми" // Відомості Верховної Ради. - 1991 № 33. - Ст.443 (із змінами і доповненнями внесеними Законом України від 19 череня 1992 року ПВВР - 1992 - № 35 - С. 515)
- 5 Закон України "Про вибори Президента України" // Відомості Верховної Ради - 1999 р - № 14. - Ст 81. Голос України - 1999. 25 березня

Б) Література:

1. Конституційне право України / за ред В. Ф. Погорілка -К. - 1999
2. Основи конституційного права України / за ред В.В. Копейчикова. - К. - 1997.
3. Нор В.Т., Стецюк П.Б Конституція - Основний Закон України в запитаннях і ВІДПОВІДЯХ - Львів - Київ - 1996
4. Коментар до Конституції України / Ред. кол В Ф Опришко та ін. - К. - 1996.

Тема 5. Конституційно-правові основи організації та діяльності органів державної влади

Розподіл влади. Верховна Рада України - єдиний орган законодавчої влади України (повноваження, склад та структура). Правовий статус народних депутатів України. Загальна характеристика інституту Президента, Розвиток інституту Президента в Україні. Кабінет Міністрів України - вищий орган виконавчої влади. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади. Місцеві державні адміністрації. Система, органи та посадові особи місцевого самоврядування. Конституційні принципи правосуддя в Україні. Суди - виключні органи правосуддя в Україні. Система судових органів в Україні та порядок їх формування. Суди загальної юрисдикції. Конституційна юрисдикція, конституційний Суд України та його місце в механізмі державної влади

А) Законодавство:

1. Всесвітня Декларація місцевого самоврядування (23-26 вересня 1985 року. Ріо-де-Жанейро) // Місцеве самоврядування. - 1997 - № 1 - 2 - С. 95-97.
2. Європейська Хартія місцевого самоврядування // Місцеве самоврядування. - 1997. - № 1-2 -С. 90-94.
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради - 1996. - № 30. - Ст. 141

4. Регламент Верховної Ради // ВІДОМОСТІ Верховної Ради України - 1994. - №35 (із змінами - Відомості Верховної Ради України) - 1997. №29.
5. Закон України "Про рахункову палату Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради - 1996. - №43.
6. Закон України "Про статус народного депутата" // Відомості Верховної Ради - 1993. - №3. (Із змінами - Відомості Верховної Ради України - 1994. - №34; Відомості Верховної Ради - 1994 - №40; Відомості Верховної Ради України - 1995. - №3; Відомості Верховної Ради України - 1997. - №35)
7. Закон України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // Урядовий кур'єр. – 1998. 15 січня.
8. Закон України від 21.05.1997 № 280/97 - ВР "Про місцеве самоврядування в Україні" // Відомості Верховної Ради - 1997 - № 24 - Ст 170.
9. Закон України від 15 07 1997 р. № 452/97 В "Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування" // Відомості Верховної Ради - 1997 - № 38- - Ст. 249.
11. Кодекс про адміністративні правопорушення - К - 2001
11. Закон України від 16 грудня 1990р "Про міліцію" // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1981р. - №4. - Ст.20.
12. Закон України від 16 грудня 1993р. "Про державну службу" Хрестоматія з правознавства. - К. - 2001.

13. Закон України "Про місцеві державні адміністрації" // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 20-21 (28.05 1999). - Ст. 190.

Б) Література:

1. Конституційне право України / за ред. В.Ф. Погорілка - К. - 1999.
2. Основи конституційного права України / за ред В.В. Копейчикова. - К: - 1997.
3. Державне будівництво та місцеве самоврядування. /За ред. А. М. Колодія, А.Ю. Олійник -К. - 2001.
4. Нор В.Т., Стецюк П.Б. Конституція - Основний Закон України в запитаннях і відповідях - Львів - Київ - 1996.
5. Муніципальне право / За ред. В. Ф. Погорілка О. Ф. Фрица - К. - 2001
6. Колпаков В.С. Адміністративне право. - К. - 2001
7. Коментар до Конституції України / Ред. кол. В.Ф. Опришко та ін. - К. - 1999.
8. Макаренко О. Щодо співвідношення понять "орган виконавчої влади" та "орган державного управління" // Право України - 2000. - № 7
9. Президент в Україні: законодавче забезпечення діяльності - К. - 1999
10. Сравнительное конституционное право - М.. Манускрипт. - 1996.

Тема 6. Основи адміністративного права

Поняття адміністративного права. Джерела адміністративного права. Співвідношення переконання і примусу в державному управлінні. Види примусу. Принципи державного управління в Україні. Державна служба в Україні. Нормативно-правові акти органів державного управління. Поняття адміністративного правопорушення та його ознаки. Адміністративна відповідальність. Поняття та види адміністративних стягнення. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності.

А) Законодавство:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України - 1996 - № 30 - Ст 141
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення - К -2001.
3. Закон України від 16 грудня 1993р "Про державну службу" // Хрестоматія з правознавства - К.- 2001
4. Указ Президента України "Про Положення про Державну комісію з ПРОВЕДЕННЯ в Україні адміністративної реформи" // Урядовий кур'єр - 9 жовтня 1997.

Б) Література:

1. Адміністративне право України // (Підручник для юридичних вузів і факультетів / Ю.П. Битяк. В.В Богуцький, В М. Гаращук та ін.); За ред. Ю.П. Битяка. - Харків. - Право. - 2001
2. КОЛЛАКОВ В.К. Адміністративне право України: Підручник. - 3-є вид. К.- Юрінком Інтер.- 2001.

Тема 7. Цивільне право

ЦИВІЛЬНЕ право ЯК ГАЛУЗЬ права. Поняття та джерела цивільного права, ЦИВІЛЬНО - правові відносини та їх класифікація. СУБ'ЄКТИ цивільно - правових відносин. Фізична особа, як суб'єкт цивільно - правових відносин, цивільна дієздатність та правоздатність. Юридична особа - як суб'єкт майнових відносин. Порядок виникнення та припинення діяльності юридичних осіб. Поняття підприємств та їх види. Господарські товариства та їх види. Товариство з обмеженою відповідальністю. Повне товариство. Товариство з додатковою відповідальністю. Командитне товариство. Поняття та зміст права власності. Форми набуття та припинення права власності. Право державної та приватної власності. Захист права власності.

А) Законодавство:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України - 1996 - № 30 – Ст. 141 Цивільний кодекс України, затверджений Верховною Радою України 16 січня 2003 р. // Атіка. - К. - 2003.

Господарський кодекс України Господарський процесуальний кодекс України Бюлетень законодавства і юридичної практики України. - Київ: Юрінком Інтер. - 2003

Закон України від 7 лютого 1991 р. "Про власність" // Відомості Верховної Ради УРСР 1991. №320 ст.249: Радянське право, - 1991. - №7 С.55: Закони України. Т.1 1990- 1991рр. К - Українська Правнича Фундація. - 1996 - С.67

2. Закон України від 23 грудня 1993р. "Про авторське право і суміжні права" Голос України 1994. 23 лютого.

3. Закон України від 7 лютого 1991 р "Про підприємництво" // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - №14. Ст.168; Закони України.Т.1. 1990-1991 рр,- К. - Українська Правнича Фундація, - 1996. С.53.

Закон України від 27 березня 1991 р "Про підприємства" /7 Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. №24. Ст.272: Закони України Т.1. 1990-1991рр. - К.~ Українська Правнича Фундація. - 1996,- С 109.

4. Закон України від 19 вересня 1991р. "Про господарські товариства" // Відомості Верховної Ради України, 1991, №49. Ст. 682: Право України. 1992. №3.С 61

Закон України від 15 травня 1996р. "Про приватизацію невеликих державних підприємств /малу приватизацію/" // Право України, 1996 №10, с 63

5. Закон України від 6 березня 1992р "Про приватизаційні папери" // Відомості Верховної Ради України, 1992, №24, от 352; Право України. 1992, №11. С 60

6. Закон України від 18 червня 1991р. "Про цінні папери і фондову біржу" // Відомості Верховної Ради УРСР, 1991. №38 - Ст 509

7. Закон України від 19 06 92 "Про приватизацію державного житлового фонду" (із наступними змінами і доповненнями) Відомості Верховної Ради України - 1992 - № 36 -Ст.410.

8. Закон України "Про нотаріат" (з наступними змінами і доповненнями) / Відомості Верховної Ради України - 1991. - № 39. -Ст. 384

9. Закон України "Про оренду державного та комунального майна" // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - №15.

10. Закон України "Про лізинг" // Відомості Верховної ради України - 1998. № 16. - Ст.32.

11. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 19.04.91. "Про практику застосування судами законодавства, що регулює право власності громадян на житловий будинок" // Бюлетень законодавства ; юридичної практики України. - 1996. № 1.

12. Постанова Пленуму Верховного суду України від 22.12 95 "Про судову практику у справах за позовом про захист права приватної власності" і і Право України - 1996 - № 4.

13. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 3 від 28 квітня 1978 року "Про судову практику в справах про визнання угод недійсними" // Бюлетень законодавства і юридичної практики України - 1995 - №1

14. Практика судів України в цивільних справах // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. - 1995. - №2.

Б) Література:

1. Гражданское право Украины: учебник і Под ред. А. Пушкіна -Х.: Основа. 1996.

Емельянов В.П. Гражданское право Украины: практическое пособие -Х : Консум, 1996.

Зобов'язальне право: Навчальний посібник для студентів юридичних вузів і факультетів університетів. / За ред О.В. Дзери - Київ: Юрінком інтер, 1998.

Луць В. Договірне право // Закон і бізнес. 1996. 13 листопада

Красько И.Е. и др. Договорная практика. - Х.. Оригінал, 1993.

2. Підопригора О.А, Сумін В.О та ін. Цивільне право України. Правові основи підприємництва, навчальний посібник. -К.: Юрінформ. 1994.

Пилипенко А Я , Щербина 6 С Господарське право К Вентурі. 1996

Підприємницьке право України Підручник /За ред. Доц Шишки Р.Р Видавництво Університету внутрішніх справ - Харків, 2000.

Цивільне право України. Підручник У 2-х кн / Д В Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін Заг ред О В Дзери, Н.С. Кузнецової - Київ, 1999 Цивільне право: навчальний посібник / За ред. О.А Підопригори і Д.В. Бобрової 4.1 2, - К , Вентурі, 1995-1996.

Тема 8. Зобов'язальне право

Поняття цивільного зобов'язання. Підстави виникнення зобов'язання Припинення зобов'язання. Угода як підстава виникнення зобов'язань. Дійсність угоди. Наслідки недійсної угоди. Договір як форма виникнення майнових відносин. Види договорів: договір дарування: договір купівлі - продажу: договір майнового найму: договір поставки: інші господарські договори. Способи забезпечення виконання цивільних зобов'язань, неустойка: застава; інші способи забезпечення.

А) Законодавство:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України, затверджений Верховною Радою України 16 січня 2003 р. //Атіка. - К. - 2003.
3. Господарський кодекс України. Господарський процесуальний кодекс України Бюлетень законодавства і юридичної практики України. - Київ' Юрінком інтер, 2003

4. Закон України від 7 лютого 1991р. "Про власність" // Відомості Верховної Ради УРСР 1991, №20 ст 249; Закони України. Т.1. 1990-1991 рр. К . Українська Правнича Фундація, 1996. с.67
- 5 Закон України від 23 грудня 1993р "Про авторське право і суміжні права" // Голос України 1994. 23 лютого.
6. Закон України від 7 лютого 1991р. "Про підприємництво" // Відомості Верховної Ради УРСР, 1991. №14, ст.168: Закони України Т.1. 1990-1991рр.- К.. Українська Правнича Фундація. 1996. с.53.
7. Закон України від 27 березня 1991р. "Про підприємства" // Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. №24. ст.272: Закони України Т.1. 1990-1991рр. - К.. Українська Правнича Фундація, 1996, С.109.
8. Закон України від 19 вересня 1991р. "Про господарські товариства" її Відомості Верховної Ради України, 1991. №49, ст.662, Право України, 1992. №3,С.61.
9. Закон України від 15 травня 1996р. "Про приватизацію невеликих державних підприємств /малу приватизацію/" // Право України. 1996 №10, с.63.
10. Закон України від 6 березня 1992р "Про приватизаційні папери" // Відомості Верховної Ради України, 1992, №24, ст.352: Право України, 1992, №11, С.60.
11. Закон України від 18 червня 1991 р "Про цінні папери і фондову біржу" // Відомості Верховної Ряди УРСР, 1991, №33 - Ст 508

Б) Література:

1. Гражданское право Украины: учебник / Под ред А. Пушкіна -Х . Основа 1996.

Емельянов В П. Гражданское право Украиныг практическое пособие – Х, Консум. 1996

Зобов'язальне право: Навчальний посібник для студентів юридичних ВУЗІВ І факультетів університетів. / За ред О. В. Дзери. - Київ: Юрінком Інтер. 1998

Луць В. Договірне право // Закон і бізнес. 1996, 13 листопада.

2. Красько И.Е. и др. Договорная практика - Х.: Оригінал. 1993.

Підпригора О.А., Сумін В,О. та ін. Цивільне право України. Правові основи підприємництва: навчальним посібник. -К.: Юрінформ. 1994.

3. Пилипенко А.Я.. Щербина В.С. Господарське право К , Вентурі, 1996.

4. Цивільне право: навчальний посібник / За ред. О.А. Підпригори і Д.В. Бобрової Ч.1,2. -К.: Вентурі, 1995-1996

Цивільне право України. Підручник: У 2-х кн. / Д.В. Боброва. О.В. Дзера, А.С. Довгерт та ін. Заг. ред. О.В. Дзери. Н.С. Кузнецової. - Київ, 1999.

Тема 9. Сімейне право

Поняття і джерела сімейного права. Сімейні правовідносини. Порядок і умови укладення шлюбу. Шлюбний контракт. Припинення шлюбу Права і обов'язки подружжя. Права і обов'язки батьків і дітей, інших членів сім'ї. Усиновлення (удочеріння). Патронат. Опіка і піклування.

А) Законодавство:

1. Конституція України//ВІДОМОСТІ Верховної Ради України - 1996. - № 30. – Ст. 141
2. Кодекс про шлюб і сім'ю України, прийнятий Верховною Радою УРСР 20 червня 1969 р. // Право України. 1994, № 7-8.
3. Сімейний кодекс України прийнятий Верховною Радою України 10 січня 2002 року К. - Атіка. - 2002.
4. Закон України від 24 грудня 1993 року « Про нотаріат » // Відомості Верховної Ради України 1993 № 39 Ст. 383.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 червня 1993 року "Про порядок укладення шлюбного контракту" // Право України 1998 № 10

Б) Література:

1. Індиченко С., Гопанчук В., Сімейне право України. - К.: Вентурі, 1997 р.
2. Корткова Л.Ю., Віхров О. Сімейне право України (історичний огляд) // Право України № 11-12 1994.
3. Кисіль В. І. Права і обов'язки батьків і дітей - К - 1985
4. Співак В.М., Гопанчук В.С. Законодавство України про шлюб і сім'ю - К. - 1998.

Тема 10. Основи трудового права

Поняття трудового права та його джерела. Трудові правовідносини, їх склад та особливості. Колективний договір, зміст та порядок укладення. Зростання ролі колективно - договірною регулювання при переході до ринкової економіки. Трудовий - договір як основний інститут трудового права. Сторони, зміст та види трудового договору. Контракт, як вид трудового договору. Підстави припинення трудового договору та їх класифікація. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця: загальні підстави та додаткові. Порядок оформлення звільнення і проведення розрахунків.

А) Законодавство:

1. Конституція України. ВІДОМОСТІ Верховної Ради України. - 1996 - № 30. - Ст 141.
2. Кодекс законів про працю України. Затверджений Верховною Радою України 10 - грудня 1971 року. Офіційний текст із змінами і доповненнями на 1 вересня 2002 року. К. - Атіка. - 2002.
3. Кодекс законів про працю України Упоряд. Бурак В.Я. Пилипенко П Д. Синчук С .М. - 4-е вид., доп та переробл - Львів. - 2002
4. Закон України « Про колективні договори і угоди » від 01.07.1993 р. Відомості Верховної Ради України 1993 № 36
5. Закон України 'Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" від 15.09.1999 р. Офіційний вісник України. - 1999. - № 38
6. Закон України "Про зайнятість населення" від 01.03.1999 р. // Відомості Верховної Ради - України. - 1991. - № 14. - Ст.170.
7. Закон України 'Про державну службу" від 16.12 1993 // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 52. - Ст.490.
8. Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій. Затверджений Міністерством праці. Міністерством юстиції. Міністерством фінансів 28.06.1993 р. Урядовий кур'єр 14.08.1993 р.

9. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11. 1992 р. "Про практику розгляду судами трудових спорів" Урядовий кур'єр 21 січня 1993 р.
10. Рішення Конституційного Суду України від 29.10. 1998 р (справа про профспілку, що діє на підприємстві) // Офіційний вісник України. - 1998. - № 45.
11. Список сезонних робіт і сезонних галузей. Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 28. 03. 1997 р. // Офіційний вісник України. - 1997. - № 14.

Б) Література:

1. Андрушко В. Кондратьєв Р., Спірні моменти судової практики у світлі нового тлумачення "примусова праця" // Право України. - 1998 -№ 3
2. Балюк М, Гончарова Г. Зміни в організації виробництва і праці та соціальне партнерство. // Право України - 1996 - № 11
3. Бару М. Правове регулювання трудових відносин: закон, мораль, справедливість. // Право України - 1993. - № 2.
4. Дріжчана С.В. Перспективи розвитку правового регулювання трудових контрактів як виду трудового договору. В кн. Розвиток цивільного і трудового законодавства в Україні Харків, Консул. 1998
5. Жернаков В. Поняття примусової праці за законодавством України.// Право України. - 1997. - № 10.
6. Карпенко Д.О. Правове регулювання переміщення працівників. - К. - 1989.

7. Прокопенко В. Розмежування підстав припинення трудового договору за угодою сторін від звільнення з ініціативи працівника. // Право України. - 1997 - № 3.
8. Процевський В. Відсторонення від роботи: вирішення питання у проекті Кодексу про працю //Право України - 1996 - №8
9. Пилипенко П.Д. Проблеми теорії трудового права. - К - 1999
10. Сличинський Б.С., Зуб І. В. Ротань В.Г. Науково - практичний коментар до законодавства України про працю. К., А. С. К., 2000
11. Чанишева Г. Значення правильного оформлення трудового договору. // Право України - 1992. - № 17
12. Юшко А. Переведення чи зміна істотних умов праці. // Право України. - 1998. - № 5.

Тема 11. Робочий час та час відпочинку. Юридична відповідальність у трудовому праві. Індивідуальні трудові спори

Поняття робочого часу та його види (нормальний робочий час, скорочений робочий час, неповний робочий час, надурочні роботи). Поняття і види часу відпочинку за трудовим правом. Вихідні, святкові та неробочі дні. Відпустки та їх види: щорічні, додаткові, соціальні, відпустки у зв'язку з навчанням. Порядок надання відпусток. Поняття оплати праці та її види. Трудова дисципліна як ЕЛЕМЕНТ трудових правовідносин та ІНСТИТУТИ трудового права. Правові методи забезпечення трудової дисципліни. Дисциплінарні стягнення та порядок їх застосування. Поняття і види матеріальної відповідальності працівника за шкоду заподіяну роботодавцю. Підстави та умови матеріальної відповідальності. Поняття і види трудових спорів (конфліктів). Комісія по трудових спорах. (КТС) - первинний орган з розгляду трудових спорів на підприємствах. Розгляд трудових спорів в районних (міських) судах.

А) Законодавство:

1. Конституція України. ВІДОМОСТІ Верховної Ради України - 1996. - № 30. - Ст 141.
2. Кодекс законів про працю України. Затверджений Верховною Радою України 10 грудня 1971 року. Офіційний текст із змінами і доповненнями на 1 вересня 2002 року. - К. - Атіка. - 2002.

3. Кодекс законів про працю України. Упоряд. Бурак В.Я., Пилипенко П.Д., Синчук С.М. - 4-е вид., доп. та переробл. - Львів. - 2002.
4. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - №2.
5. Закон України "Про державну службу" від 16.12.1993 // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 52. - Ст. 490.
6. Закон України «Про оплату праці» від 29.03.1995 р. // ВІДОМОСТІ Верховної Ради України. - 1995. - № 17. - Ст. 121.
7. Закон України "Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей" від 06.06.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 22. - Ст. 173.
8. Закон України "Про охорону праці" від 14 10 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992 р - №49. - Ст. 668
9. Закон України "Про порядок вирішення трудових спорів (конфліктів) від 03. 03.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 34. - Ст. 227
10. Постанова Кабінету міністрів України. 28.03.97 // "Про затвердження списку сезонних робіт і сезонних галузей" - Людина і праця. - 1997. - №5.
11. Постанова Кабінету Міністрів України. 28.06.97 р. "Про затвердження порядку, тривалості та умов надання щорічних відпусток працівникам, які навчаються у вищих навчальних закладах з вечірньою та заочною формами навчання, де

навчальний процес має свої особливості"// Людина і праця. - 1997. - №5.

12. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6.11.92р. "Про практику розгляду судами трудових спорів" п.п 10, 22, 27, - Урядовий кур'єр. 21 січня 1993 року.

13. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя" від 1.11.1996 р. // Юридичний вісник України. - 1996. - № 48

14. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди", від 27.03.1992 р. // Постанови Пленуму Верховного суду України в кримінальних та цивільних справах. Київ. 1995.

15. Положення про порядок компенсації працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати.

Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 28.06.1997 р // Офіційний вісник України - 1997 - № 28

Б) Література:

1. Бару М. Ми потребуємо судового захисту трудові спори до виникнення трудових правовідносин // Право України, 1996. № 5

2. Бурак В.Я. Правове регулювання вирішення трудових спорів в Україні. Львів - 2000.

3. Васильєв С. Співучасть у справах про відшкодування шкоди, заподіяної при виконанні трудових обов'язків. // Право України. - 1996 - № 4.

4. Кривобок В., Сульженко Т. Своєчасно вживати заходів до відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної злочином // Право України. - 1996. - № 12
5. Невалінний М. Критерії визначення моральної шкоди у зв'язку з трудовим каліцтвом, або іншим ушкодженням здоров'я. // Право України. - 1996. - № 4.
6. Стичинський Б.С., Зуб І. В., Ротань В.Г. Науково - практичний коментар до законодавства України про працю. К., А.С.К., 2000.
7. Ткачук С., Білоблоцький М. Охорона праці в Україні: проблеми, досвід і перспективи. - Міжнародне законодавство про охорону праці: конвенції та рекомендації МОП. - К.: Основа, 1997 – Т. 1 -С 4-11.
8. Хуторян Н.М. Проблеми відповідальності в трудовому праві. В кн. Удосконалення трудового законодавства в умовах ринку. //Під ред. Н.М. Хуторян Київ, ін Юре., 1999
9. Хуторян Н.М. Вдосконалення правового регулювання матеріальної відповідальності працівника перед наймачем. // Право України, - 1993. - № 5-6
10. Хуторян Н. М. Матеріальна відповідальність власника перед працівником // Право України. - 1993. - № 3.

Тема 12. Екологічне право

Поняття і джерела екологічного права. Екологічні права і обов'язки громадян України. Право власності на природні ресурси. Управління в галузі охорони навколишнього природного середовища. Правове регулювання екологічної експертизи. Відповідальність за екологічні правопорушення. Правовий режим і використання природних ресурсів, земель, надр, вод, лісів, тваринного світу. Міжнародне право охорони навколишнього середовища.

А) Законодавство:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України, - 1996 - № 30. – Ст. 141.
2. Земельний кодекс України (в ред. від 25 жовтня 2001 року) // Урядовий кур'єр 15 листопада 2001 р.
3. Лісовий кодекс України // Відомості Верховної Ради України - 1994. - № 17 - Ст 99
4. Кодекс України про надра. // Відомості Верховної Ради України. - 1994 - № 36. – Ст. 340 .
5. Водний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 24. - Ст. 189.
6. Закон України « Про охорону навколишнього природного середовища » // Відомості Верховної Ради України - 1991. - № 41.
7. Закон України "Про тваринний світ" // Відомості Верховної Ради України - 1993 - N2 18. –Ст., 191.

8. Закон України "Про екологічну експертизу" // Відомості Верховної Ради України. - 1995 - № 8. - Ст. 54.
9. Постанова Кабінету Міністрів України « Про створення державної екологічної інспекції Міністерства охорони навколишнього природного середовища України » № 641 від 13.08.93 // ЗП Уряду України. - 1993. - № 12. - Ст. 274.
10. Постанова Кабінету Міністрів України "Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів і встановлення лімітів використання ресурсів республіканського значення" № 459 від 10.08.92 // ЗП Уряду України. - 1992. - № 9.
11. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку корисних копалин загальнодержавного гірничого нагляду" № 827 від 12.12.94. // ЗП Уряду України. - 1994, - № 2 – Ст. 420.
12. Інструкція про порядок обчислення і сплати платежів за спеціальне використання надр при видобуванні корисних копалин (ГДПУ, Держкомгеології, Держнаглядохоронпраці) № 38/57/45 від 13. 05.94. //Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища – Чернівці:Зелена Буковина - 1996 Т. 3.

Б) Література:

1. Андрейцев В. І. Екологічне право. - К. - 1996
2. Андрейцев В.І. Екологічна експертиза: право і практика. - С. 16-23, 23-43.
- 3.Кравченко С.М., Походзяєв А.Л. Оцінка впливу на навколишнє середовище: поняття та правові підстави. - Л. - Вісник Львівського університету. - Сер. юридична. - Вип.31. - 1994.
4. Костицький В.В. Лесное право. Краткое учебное пособие. - Львов - 1991
5. Малишева Н. Р. Гармонизация экологического законодательства в Европе - К. - 1996.
6. Програма дій по охороне окружающей среды для Центральной и Восточной Европы - Будапешт. – 1995.

Тема 13. Земельне право України

Поняття і джерела земельного права. Земельні правовідносини, їх особливості та види. Реформування земельних правовідносин та їх вплив на вдосконалення земельного законодавства. Земля як об'єкт права власності. Зміст права власності на землю. Суб'єкт, об'єкт, зміст права власності на землю. Право державної та приватної власності на землю. Право постійного та тимчасового користування земельними ділянками. Договір оренди земельної ділянки. Зміст і порядок охорони земель. Земельні спори: поняття та види.

А) Законодавство:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996, - № 30. - Ст. 141.
2. Земельний кодекс України (в ред. від 25 жовтня 2001 року) // УРЯДОВИЙ КУР'ЄР. - 2001 - 15 листопада.
3. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року // Відомості Верховної Ради України - 1994 - № 17. - Ст. 99
4. Водний кодекс України від 6 червня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. 1995. - № 24. - Ст. 189.
5. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - №41 - Ст. 546
6. Закон України "Про природно - заповідний фонд України" від 16 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України - 1992 - № 34 Ст. 502.
7. Закон України "Про плату за землю" від 3 липня 1992 року (в ред. від 19 вересня 1996 року) // ВІДОМОСТІ Верховної Ради України - 1996 - № 45 – Ст. 328.
8. Закон України "Про колективне сільськогосподарське підприємство" від 14 лютого 1992 року // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 20. – Ст. 272.
9. Закон України « Про селянське (фермерське) господарство » (в ред. від 22 червня 1993 року) // Відомості Верховної Ради України. - 1993, - № 32. - Ст. 341.

10. Постанова Верховної Ради України "Про земельну реформу" від 18 грудня 1990 року // Відомості Верховної Ради України, - 1991. - № 10. - Ст. 100.
11. Указ Президента України "Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва" від 10 листопада 1994 року // Голос України. - 1994. - 16 листопада; Бюлетень законодавства і юридичної практики України. - 1997. № 6.
12. Указ Президента України "Про продаж земельних ділянок несільськогосподарського призначення" від 19 січня 1999 року // Урядовий кур'єр. - 1999. - 23 січня.
13. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження форм державного акта на право власності на земельну ділянку та державного акта на право постійного користування земельною ділянкою" від 2 квітня 2002 року
14. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку зміни цільового призначення земель які перебувають у власності громадян або юридичних осіб" від 11 квітня 2002 року.
15. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку державної реєстрації договорів оренди землі" від 25 грудня 1998 року // Землевпорядний вісник. - 1999. - № 1
16. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ" від 25 грудня 1996 року // Бюлетень законодавства і юридичної практики України - 1997. - № 6.

17. Порядок визначення ставок земельного податку: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 16 вересня 1992 року 32 // ЗПУ - 1992. -№ 11

Б) Література:

1. Аграрне право України: Підручник./ За ред. В. З. Янчука - Вид. 2-е, перероб та доп. - К, 1999.
2. Андрейцев Б.І. Екологічне і земельне право України: практикум для студентів юридичних вузів і факультетів. - Київ, 1998
3. Екологічне право: особлива частина: підручник для студентів юридичних вузів і факультетів: Повний академічний курс / за ред. В.І. Андрейцева. - Київ, 2001.
- 4 Берлач А. Організаційно - правові проблеми становлення орендних земельних відносин в Україні: історія і сучасність // Право України - 1999 - № 2
5. Берлач А. Правове забезпечення земельної та аграрної реформ в Україні. // Право України - 1998.-№ 11
6. Будзилович І., Юрченко А. Закон прийнятий. Проблеми, пов'язані з ним, залишаються (деякі питання до Закону України "Про оренду землі) // Право України. - 1999. - №6
7. Будзилович І., Юрченко А. Конституція України і деякі проблеми земельного законодавства. // Право України. - 1997. -№ 11.

8. Будзилович І., Юрченко А. Фактори негативного впливу на правове забезпечення земельної реформи в Україні, // Право України. - 1998.
9. Гуревський В.К. Право приватної власності громадян України на землі сільськогосподарського призначення - Одеса. 2000.
10. Ільницька Н. Оренда як правова форма використання земель у сучасний період: поняття, особливості, юридична природа. // Право України. - 2000. - №8.
11. Ковальчук Т. Приватизація земель в Україні: шляхи розв'язання законодавчих колізій // Право України. - 2000. - № 1.
12. Корнієнко В., Самчук З. Проблеми приватизації землі. // Предпринимательство, хозяйство и право. - 1998. - № 6.
13. Кулинич П.Ф Правові аспекти прискорення реформування аграрного сектора економіки. // Право України - 2000. - № 4.
14. Титова Н.І. Землі як об'єкт правового регулювання // Право України. - 1998 - № 4.
15. Титова Н. І. Новий земельний кодекс України: позитивні та негативні аспекти // Право України. - 2002. - № 4.
16. Федорович В. Принципи земельного права України. // Вісник Львівського університету - Сер. юридична. - Вил. 36 - Львів, 2001.
17. Федорович В. Реформування земельних відносин у сфері сільськогосподарського виробництва. // Вісник Львівського університету. - Сер. юридична. - Вип 35 - Львів. 2000.

Тема 14. Кримінальне право. Кримінальна відповідальність

Поняття та джерела кримінального права України. Поняття і ознаки злочину. Склад злочину. Обставини, які виключають кримінальну відповідальність. Стадії вчинення злочину. Співучасть у вчиненні злочину. Кримінальне покарання та його види.

А) Законодавство:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. - К.: Юрінком Інтер, 2001.
3. Кримінальний кодекс України Офіційний текст К.: Юрінком Інтер, 2002
4. Науково - практичний коментар до Кримінального кодексу України: За станом законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 грудня 2001 р. І За ред. С.С Яценка - К.. А. С.К., 2002.

Б) Література:

1. Кримінальне право України: Загальна частина. Підручник для студентів юрид. спец вищ. Закладів освіти / М.І. БАЖАНОВ, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов ТА ін.; За ред. Професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. - Київ - Харків: Юрінком Інтер - Право, 2001.
2. Кримінальне право України: заг. Частина: Підручник / Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. та ін. Відп. ред. Кондратьєв Я.Ю.: Наук. ред. Клименко В,А. та Мельник М.І, - К.: Правові джерела, 2000.

Тема 15. Правоохоронні органи

Роль і функції міністерства юстиції. Повноваження та система органів прокуратури. Міліція як складова частина органів внутрішніх справ. Поняття, основні завдання та функції міліції. Служба безпеки її завдання та повноваження. Функції адвокатури та види адвокатської діяльності. Поняття нотаріату та органи і посадові особи, які вчиняють нотаріальні дії.

А) Законодавство:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України - 1996 - № 30 - Ст. 141
2. Закон України від 5 листопада 1991 « Про прокуратуру » // Відомості веоховної Ради УРСР. 1991, № 58: Право України. 1992 № 2,
3. Закон України від 20 грудня 1990 р. "Про міліцію" // Відомості Верховної Ради УРСР 1991 № 4. Ст. 20: Радянське право, 1991. № 3; Закони України. Т. 1. 1990-1991 рр. - К., Українська Правнича Фундація, 1996
4. Закон України від 25 березня 1992 р. « Про службу безпеки » // Відомості Верховної Ради України.. 1992, № 27. Ст. 382; Голос України, 1992, 13 травня.
5. Закон України від 18 грудня 1992 р. « Про адвокатуру » // Право України. 1993. № 4: Голос України, 1993, 29 січня.
6. Законодавство України про нотаріат. Організаційне - правові основи діяльності нотаріату: збірник офіційних нормативних актів // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. 1998, № 5.
7. Законодавство України, що регулює діяльність судів та визначає статус суддів судів України (станом на 1 липня 1996 р.)- К. 6 Українська Правнича Фундація, 1996 р.
8. « Положення про Міністерство юстиції України », затверджене Указом Президента від 30 грудня 1997р. Юридичний вісник, 1998, № 7.

9. Порядок складання кваліфікаційних іспитів у регіональних кваліфікаційно - дисциплінарних комісіях адвокатури. Затверджено Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури України при Кабінеті Міністрів України. Протокол від 1 жовтня 1999 р.. № 6/2 // Адвокатура в Україні. - К : Юрінком Інтер, 2000.
10. Про затвердження Порядку оплати праці адвокатів з надання громадянам правової допомоги в кримінальних справах за рахунок держави. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 травня 1999 р., № 821 // Адвокатура в Україні. - К.: Юрінком Інтер, 2000.
11. Порядок оплати праці адвокатів з надання громадянам правової допомоги в кримінальних справах за рахунок держави. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 травня 1999 р. // Адвокатура в Україні. - к.: Юрінокм Інтер. 2000.
12. Про застосування законодавства, яке забезпечує підозрюваному, обвинуваченому, підсудному право на захист. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 липня 1995 р., № 10 //Адвокатура в Україні. К.: Юрінком Інтер. 2000,
13. Судові та правоохоронні органи. Збірник нормативно - правових актів // В.Т.Нор -Львів. 1993 р.

Б) Література:

1. Васільєв Т. Представництво прокурором інтересів держави і господарюючих суб'єктів в арбітражі // Право України - 1997, № 9
2. Ганкевич Л. Союз українських адвокатів. - Львів. 1993.
3. Гуценко К.Ф., Ковалев М.А. Правоохранительные органы. Учебник -М.. БЕК. 1995 р
4. Давиденко Л. Функції прокуратури згідно з новою Конституцією України, / Право України. - 1997. № 6.
5. Задніпровський О. Права прокурора в світлі нової Конституції України // Право України. - 1997. № 1.
6. Історія адвокатури України. Під ред Т.В. Варфоломеевої О.Д Святоцького - К : Либідь. 1992.
7. Омеляненко Г.М. Конституція України і питання судової влади та судочинства, // Право України - 1996, № 10
8. Литвак О. Злочинність. її причини та профілактика. - К., 1997.
9. Преступность в Украине // Бюллетень законодательства и юридической практики Украины. 1994 № 2.
10. Руденко М. Про співвідношення державного контролю і прокурорського нагляду. // Право України - 1997, № 5.
11. Святоцький О.Д., Михеєнко М.М. Адвокатура України. - К.: Інюре, 1997
12. Шумський П. Прокуратура - її місце та роль в державі. // Право України - 1996, № 11

Перелік питань, які виносяться на залік з основ права України

1. Право як загальносоціальне явище
2. Основні права людини.
3. Межі здійснення прав людини.
4. Правова держава як гарант здійснення, охорони та захисту прав людини.
5. Сутність сучасної держави соціально-демократичної орієнтації.
6. Форми держави.
7. Механізм і апарат держави.
8. Правові відносини.
9. Об'єктивне юридичне право у системі соціальних регуляторів.
10. Правосвідомість.
11. Правотворчість.
12. Нормативно-правові акти та інші форми права України.
13. Система права і систематизація законодавства.
14. Правові норми
15. Правопорушення і юридична відповідальність.
16. Поняття конституційного права.
17. Предмет конституційного права.

18. Метод правового регулювання.
19. Конституційно-правова відповідальність.
20. Система конституційного права.
21. Джерела конституційного права.
22. Конституційно-правові відносини.
23. Конституційне право як наука і навчальна дисципліна.
24. Громадянство України. Права та обов'язки громадян України.

25. Конституційні соціально-економічні, політичні та особисті права і свободи.
26. Конституційні обов'язки людини і громадянина.
27. Конституційні гарантії захисту та здійснення прав людини.
28. Поняття безпосередньої демократії та форм її здійснення.
29. Поняття виборів.
30. Принципи виборчого права.
31. Види виборів та виборчих систем.
32. Виборчий процес та його стадії.
33. Референдум: поняття та види референдумів.
34. Верховна рада України - єдиний орган законодавчої влади України (повноваження, склад та структура).
35. Правовий статус народних депутатів України.
36. Загальна характеристика інституту Президента
37. Розвиток інституту Президента в Україні.
- 38 Кабінет міністрів України - вищий орган виконавчої влади.
39. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади.
40. Місцеві державні адміністрації.

41. Система, органи та посадові особи місцевого самоврядування.
42. Суди - виключні органи правосуддя в Україні.
43. Система судів в Україні.
44. Основні засади судочинства в Україні.
45. Поняття адміністративного права.
46. Принципи державного управління в Україні.
47. Державна служба в Україні.
48. Нормативно-правові акти органів державного управління.
49. Адміністративна відповідальність.
50. Цивільне право як галузь права
51. Джерела цивільного права.
52. Цивільно-правові відносини.
53. Суб'єкти цивільно-правових відносин.
54. Фізична особа як суб'єкт цивільно-правових відносин.
55. Юридична особа - суб'єкт майнових відносин
56. Порядок виникнення і припинення юридичної особи.
57. Поняття підприємства, його права і обов'язки.
58. Види підприємств і їх об'єднань.
59. Управління підприємствами.
60. Поняття господарського товариства та їх види.
61. Товариства з обмеженою відповідальністю.
62. Акціонерні товариства.
63. Інші види господарських товариств.
64. Поняття та зміст права власності

65. Форми набуття та припинення права власності.
66. Захист права власності.
67. Поняття цивільного зобов'язання.
68. Підстави виникнення зобов'язання.
69. Припинення зобов'язання.
70. Угода як підстава виникнення зобов'язань.
71. Дійсність угоди.
72. Наслідки недійсної угоди.
73. Договір як форма виникнення майнових відносин.
74. Види договорів: договір дарування; договір купівлі - продажу; договір майнового найму; договір поставки; інші господарські договори.
75. Способи забезпечення виконання цивільних зобов'язань: неустойка, застава; інші способи забезпечення.
76. Поняття і джерела сімейного права.
77. Сімейні правовідносини
78. Порядок і умови укладення шлюбу.
79. Припинення шлюбу.
80. Права і обов'язки подружжя.
81. Права і обов'язки батьків і дітей, інших членів сім'ї.
82. Опіка і піклування.
- 83 Поняття та джерела трудового права.
84. Колективний договір.
85. Трудовий договір тз його види.

86. Припинення трудового договору.
87. Робочий час та його види.
88. Час відпочинку.
89. Поняття трудової дисципліни.
90. Поняття, підстави та види матеріальної відповідальності працівників за шкоду заподіяну підприємству.
91. Розгляд трудових спорів.
92. Поняття та джерела екологічного права.
93. Екологічні права, обов'язки громадян.
94. Екологічна експертиза.
95. Поняття, предмет і джерела земельного права України.
96. Форми власності на землю.
97. Види землекористування в Україні.
98. Поняття та джерела кримінального права України.
99. Поняття і ознаки злочину.
100. Склад злочину.
101. Обставини, які виключають кримінальну відповідальність.
102. Стадії вчинення злочину
103. Співучасть у вчиненні злочину.
104. Кримінальне покарання тз його види.
105. Роль і функції міністерства юстиції.
106. Повноваження та система органів прокуратури.
107. Міліція як складова частина органів внутрішніх справ.

108. Поняття, основні завдання та функції міліції.
109. Служба безпеки її завдання та повноваження.
110. Функції адвокатури та види адвокатської діяльності.
111. Поняття нотаріату та органи і посадові особи, які вчиняють нотаріальні дії.